Y stori hyd yn hyn …

Trosolwg o gynllun Dehongli Cymru Gyfan

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

www.cymru.gov.uk

‘Mae’n debyg nad oes llawer o leoedd yn y byd lle gall cenedl ystyried dehongli ei hanes, ei diwylliant, ei thirwedd a’i hamgylchedd hanesyddol mewn modd mor gydlynol â Chymru’

Cadw

Beth yw dull Cymru gyfan o ddehongli treftadaeth?

Rydym wrth ein bodd â stori dda yng Nghymru ac efallai na ddylai hynny fod yn syndod o ystyried ein treftadaeth a'n diwylliant cyffrous, cyfoethog ac amrywiol. Mae gan straeon Cymru, a'r dulliau a ddefnyddiwn i'w cyfleu, y potensial i ysbrydoli pobl a gwella eu bywydau. Mae cynllun Dehongli Cymru gyfan yn rhoi cyfle unigryw i ni ddehongli'r straeon hyn er budd ein pobl ein hunain a'n hymwelwyr.

Mae llawer o safleoedd treftadaeth ledled y wlad eisoes yn dathlu elfennau o'n treftadaeth a'n hanes, ond mae diffyg cydlyniad ac yn aml mae'r cysylltiadau ffisegol a thematig rhwng lleoedd a safleoedd ar goll. Mae dull Cymru gyfan yn gyfle i greu cyfanwaith, fel y gall pobl ddilyn straeon rhwng safleoedd gyda help dehongliadau ysbrydoledig.

Rydym am i gynulleidfaoedd ledled Cymru, boed yn bobl leol neu'n ymwelwyr, gael profiadau creadigol, cyffrous, diddorol, sy'n procio'r meddwl — ac sy'n hwyl hefyd. Mae manteision llwyddo yn hyn o beth yn bellgyrhaeddol — yn gymdeithasol, yn ddiwylliannol ac yn economaidd. Mae gan bawb sy'n ymwneud â dehongli yng Nghymru ran i'w chwarae i helpu ein gwlad i sicrhau'r buddiannau hyn.

Clawr blaen: The Guard gan John Merrill, Castell Conwy.

Dde: Ystrad Fflur.

Sut mae'n gweithio?

Mae cynllun Dehongli Cymru gyfan yn gynllun ymarferol. Mae'n rhoi fframwaith i bawb sy'n gysylltiedig â dehongli hanes Cymru — waeth beth fo maint eu prosiect neu eu cyllideb. Er mwyn ein helpu i wneud hyn, mae'r straeon wedi'u rhannu'n nifer o linynnau, a phob un gyda'i gynllun neu'i gynlluniau dehongli ategol ei hun. Ceir awgrymiadau ymarferol a chymorth hefyd ar gyfer cysylltu llinynnau straeon ledled Cymru, yn cynnwys mabwysiadu eiconau 'Dilynwch y Stori' y gellir eu hadnabod yn hawdd.

Amser gweithredu

Mae dehongli yn uchel ar agenda treftadaeth Cymru diolch i nifer o ffactorau gan gynnwys cefnogaeth weinidogol gref, adolygiad o ddehongliadau Cadw ei hun, dyhead Amgueddfa Cymru i greu canolfan ar gyfer hanes Cymru yn Amgueddfa Werin Cymru, Sain Ffagan, a'r Prosiect Twristiaeth Treftadaeth a ariennir gan yr Undeb Ewropeaidd sydd wedi helpu i roi hwb i fuddsoddiad cyfalaf o ran dehongli treftadaeth.

Yn erbyn y cefndir hwn, mae Cadw, gwasanaeth amgylchedd hanesyddol Llywodraeth Cymru, yn arwain y gwaith o greu fframwaith dehongli treftadaeth i'r wlad gyfan, sy'n canolbwyntio ar bobl. Y nod yw 'llywio'r dehongliadau i ganolbwyntio ar becynnau gweithredu sy'n canolbwyntio ar ymwelwyr gan sicrhau y rhoddir naratif trosfwaol 'cenedlaethol' o hyd'.[1] Mae dull 'Cymru gyfan' yn unigryw i Gymru hyd yma.

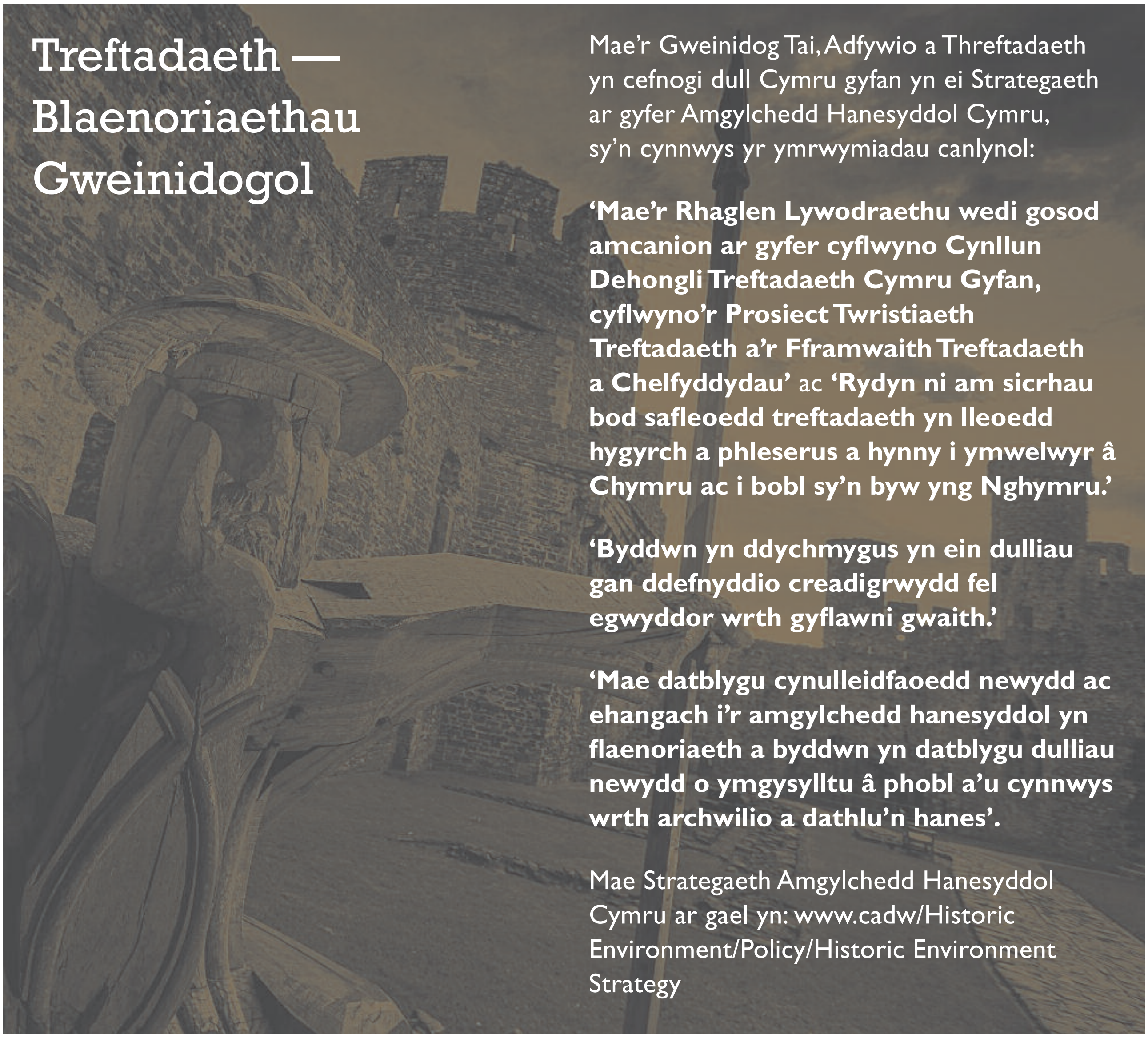

Treftadaeth — Blaenoriaethau Gweinidogol

Mae'r Gweinidog Tai, Adfywio a Threftadaeth yn cefnogi dull Cymru gyfan yn ei Strategaeth ar gyfer Amgylchedd Hanesyddol Cymru, sy'n cynnwys yr ymrwymiadau canlynol:

'Mae'r Rhaglen Lywodraethu wedi gosod amcanion ar gyfer cyflwyno Cynllun Dehongli Treftadaeth Cymru Gyfan, cyflwyno'r Prosiect Twristiaeth Treftadaeth a'r Fframwaith Treftadaeth a Chelfyddydau' ac **'Rydyn ni am sicrhau bod safleoedd treftadaeth yn lleoedd hygyrch a phleserus a hynny i ymwelwyr â Chymru ac i bobl sy'n byw yng Nghymru.'**

'Byddwn yn ddychmygus yn ein dulliau gan ddefnyddio creadigrwydd fel egwyddor wrth gyflawni gwaith.'

'Mae datblygu cynulleidfaoedd newydd ac ehangach i'r amgylchedd hanesyddol yn flaenoriaeth a byddwn yn datblygu dulliau newydd o ymgysylltu â phobl a'u cynnwys wrth archwilio a dathlu'n hanes'.

Mae Strategaeth Amgylchedd Hanesyddol Cymru ar gael yn: www.cadw/Historic Environment/Policy/Historic Environment Strategy

[1] Cadw, Dehongli Treftadaeth Cymru Gyfan

Yr her

Mae Cymru yn genedl falch a chymhleth, gyda threftadaeth gyfoethog sy'n unigryw, ond eto sy'n cydblethu â thynged gweddill Prydain. Mae'r cysyniad o Gymru fel un endid yn dyddio yn ôl i'r 13eg ganrif (er bod y ffiniau wedi amrywio dros amser), ond mae stori'r bobl a fu'n byw ac yn gweithio yma yn llawer, llawer hŷn, yn dyddio yn ôl i gyfnod cynhanesyddol, tua chwarter miliwn o flynyddoedd yn ôl. Dyma stori am ddyfeisgarwch pobl, eu brwydrau am rym, eu gwleidyddiaeth a'u creadigrwydd; am genedl fach sy'n aml yn cael mwy o ddylanwad na'r disgwyl ar y llwyfan byd-eang. Mae amgylchedd hanesyddol Cymru wrth wraidd ein diwylliant cyfoethog ac amrywiol. Eto, i'r rhan fwyaf o bobl, nid yw dyfnder na phwysigrwydd stori'r asedau treftadaeth hyn bob amser mor amlwg neu mor hawdd i'w deall.

Dyna'r her sy'n wynebu diwydiant treftadaeth Cymru ar hyn o bryd — sut y gallwn gyflwyno straeon a safleoedd cymhleth i gynulleidfaoedd nad ydynt yn gwybod llawer am y lle na'i hanes? Ymhellach, sut y gallwn sicrhau bod y straeon yn hawdd eu deall ac yn berthnasol? Os byddwn yn llwyddo, drwy gyflwyno stori Cymru mewn modd mwy deniadol ac ystyrlon gallwn wneud y canlynol:

- **dwysáu balchder lleol a chenedlaethol yn ein hasedau treftadaeth;**
- **rhoi cyfleoedd i bobl ddysgu rhywbeth newydd;**
- **gwella dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth pobl o'n straeon cyfoethog;**
- **gwella profiad ymwelwyr;**
- **atgyfnerthu delwedd Cymru mewn modd cadarnhaol;**
- **sicrhau bod Cymru yn fwy cystadleuol yn y farchnad twristiaeth fyd-eang;**
- **ennyn mwy o werthfawrogiad o'r amgylchedd hanesyddol ac felly gyfrannu at y gwaith o'i warchod.**

Gallwn wneud hyn drwy gydgysylltu a gwella'r modd y dehonglir y stori ar sail Cymru gyfan.

I bwy rydym yn gwneud hyn?

Mae gan ein hamgylchedd hanesyddol apêl eang. Mae'n denu ymwelwyr o dramor, o bob cwr o'r DU ac o gymunedau lleol: 'Ymweld â safleoedd treftadaeth yw'r gweithgaredd gwyliau mwyaf poblogaidd i dwristiaid yng Nghymru — yn aml mae atyniadau twristiaeth sy'n seiliedig ar dreftadaeth ymysg rhesymau pobl dros ymweld â Chymru'.

Rydym am ddenu amrywiaeth mor eang â phosibl o ymwelwyr, gan gynrychioli pob cefndir a lefel diddordeb. Mae'r farchnad deuluol yn arbennig o bwysig i atyniadau treftadaeth, gan gyfrif am ymhell dros 50% o ymweliadau â safleoedd Cadw, er enghraifft.

Mae cynnig mwy o ddehongliadau i 'blant a grwpiau teuluol ' yn flaenoriaeth, yn bennaf oherwydd y rôl bwysig y gall gweithgarwch diwylliannol ei chwarae i helpu i fynd i'r afael â thlodi plant, sy'n effeithio ar draean o'r holl blant sy'n byw yng Nghymru. Yn ddiweddar, siaradodd Keith Towler, y Comisiynydd Plant, am y modd y gall diwylliant danio 'gwreichionyn' a all helpu plant mewn tlodi 'i ddatblygu yn bersonol ac yn broffesiynol fel bod ganddynt yr hyder a'r gallu i ddianc o fagl tlodi'.[2]

'Felly efallai bod rhai ohonoch yn gofyn — pam poeni am gyfranogiad diwylliannol? Yr ateb syml yw — am ei fod yn bwysig. Yn ogystal â'r ffaith bod gan blant hawl i gymryd rhan mewn gweithgareddau diwylliannol, ceir hefyd dystiolaeth gynyddol sy'n awgrymu bod ymgysylltu diwylliannol yn cefnogi gwell ymgysylltu a chanlyniadau addysgol.'[3]

Drwy ddull Cymru gyfan, mae Llywodraeth Cymru'n cydnabod ac yn cefnogi rôl y sector treftadaeth i roi 'cyfleoedd trawsffurfiol' i bob plentyn yng Nghymru.

Isod: Baddonau Caer Rufeinig Caerllion.

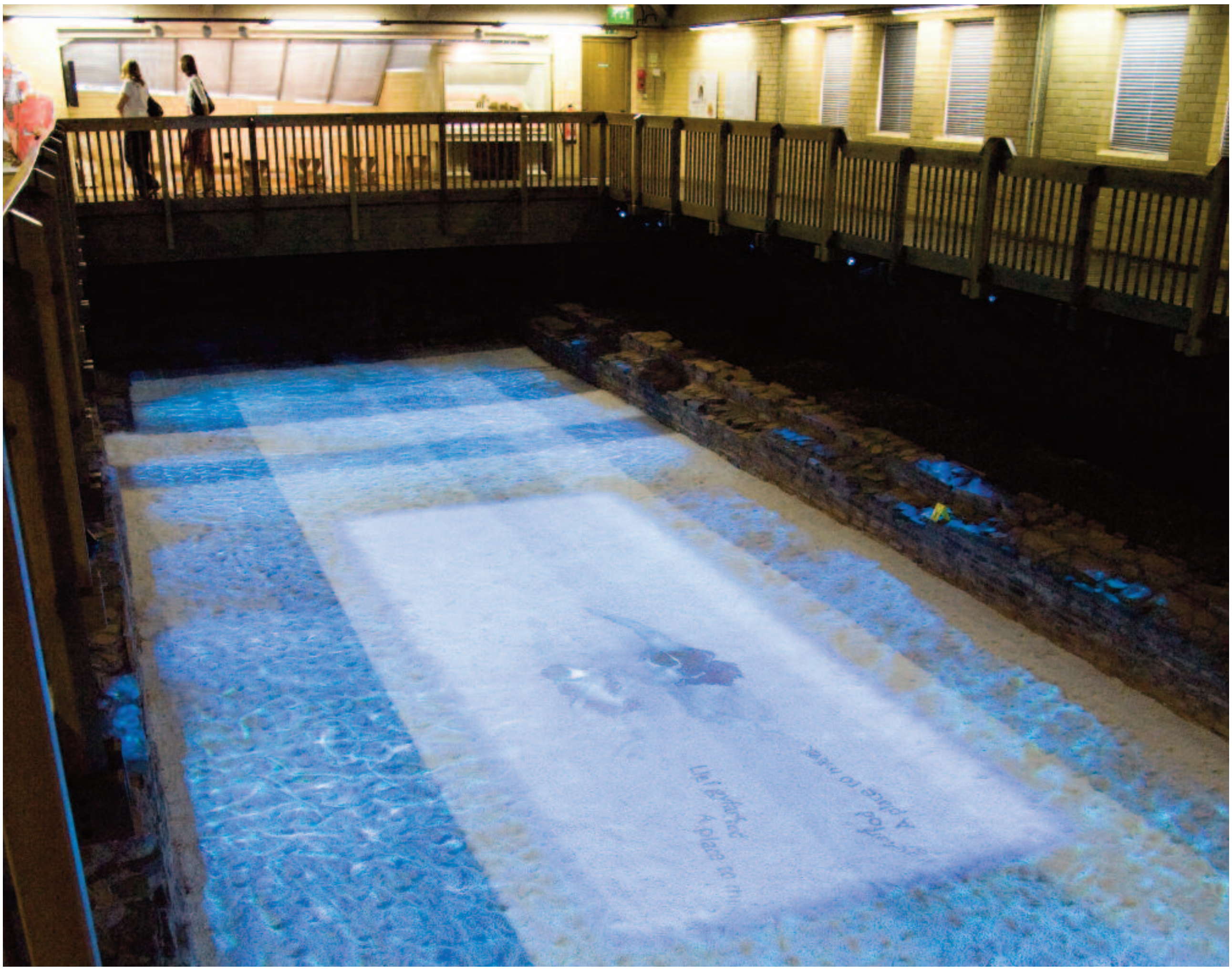

[2] http://www.walesonline.co.uk/news/wales-news/2012/07/18/museums-are-key-to-beating-child-poverty-says-keith-towler-91466-31414063/#ixzz213nbNbX9
[3] Ibid

Rôl Cadw

Mae Llywodraeth Cymru wedi gofyn i Cadw roi cymorth ac arweiniad wrth gyflwyno cynllun Dehongli Cymru gyfan. Adlewyrchir hyn ym mlaenoriaethau Cadw ar gyfer 2012–16 sy'n cynnwys hyrwyddo 'hygyrchedd y straeon sy'n gysylltiedig â lleoedd hanesyddol, a gwerthfawrogiad pobl ohonynt, gan ennyn diddordeb y cyhoedd drwy ddehongliadau a chreadigrwydd'.[4]

I lywio'r broses, mae Cadw wedi cynnal nifer o gynadleddau a digwyddiadau gweinidogol a ddaeth â phartneriaid ynghyd o'r sectorau treftadaeth, y celfyddydau a thwristiaeth. Bydd y cydweithredu a'r ymgynghori yn parhau.

Mae'r Prosiect Twristiaeth Treftadaeth, a reolir gan Cadw, yn rhoi cymorth ariannol ar gyfer prosiectau dehongli a chadwraeth. Mae hyn yn ychwanegol i ddarparwyr grant eraill fel Cronfa Dreftadaeth y Loteri.

Y Prosiect Twristiaeth Treftadaeth

… Prosiect buddsoddi gwerth £19 miliwn yw hwn, a fydd yn cynyddu gwerth economaidd treftadaeth i Gymru i'r eithaf drwy gynyddu nifer yr ymweliadau, eu hyd a'u gwerth. Drwy well dehongli, caiff treftadaeth eithriadol Cymru ei chyflwyno i gynulleidfa ehangach; gan sicrhau ei bod yn fwy pleserus i ymwelwyr ac i'r bobl sy'n byw yng Nghymru. Mae'r prosiect yn rhedeg ers 2009 hyd at 2014, ac fe'i hariennir yn bennaf gan Lywodraeth Cymru a thrwy Gronfeydd Cydgyfeirio'r UE. Fe'i harweinir gan Cadw ar ran Llywodraeth Cymru, ac mae'n cynnwys amrywiaeth o bartneriaid sydd â diddordeb mewn treftadaeth a thwristiaeth o bob sector.

'Er mwyn sicrhau bod y Prosiect Twristiaeth Treftadaeth yn llwyddiant mae angen cyflwyno safleoedd treftadaeth mewn modd integredig a datblygu rhediad stori ystyrlon a chofiadwy, gan wneud cysylltiadau rhwng safleoedd, lleoedd, pobl a chymunedau', Marilyn Lewis, Cyfarwyddwr, Cadw, Dehongli Treftadaeth a Thwristiaeth yng Nghymru, Awst 2011.

Castell Caerffili.

[4] Ibid, Huw Lewis AC

Cyfleu'r straeon

Aps Cadw.

Mae gan ein gwlad werth mileniwm o straeon i'w hadrodd a chrynhoi'r rhain yn llinynnau straeon adnabyddadwy oedd y cam cyntaf yn y gwaith o ddarparu dehongliadau ar sail Cymru gyfan. Ar ôl ymgynghori, daeth wyth o 'linynnau straeon cenedlaethol, cronolegol a/neu thematig' i'r amlwg:

- Gwreiddiau, cynhanes a goresgyniad a gwladychiad y Rhufeiniaid.
- Tirweddau ysbrydol ac ysbrydolgar — ysbrydoliaeth grefyddol, ysbrydol a diwylliannol o'r cyfnod cynhanesyddol hyd at heddiw.
- Cestyll a thywysogion Cymru'r oesoedd Canol, yn cynnwys y tywysogion brodorol, y goresgyniad Normanaidd ac Edwardaidd, brwydr y Cymry am annibyniaeth.
- Twf masnachwyr a bonedd Cymru, 16eg ganrif–18fed ganrif. Twf trefi, pensaernïaeth gynhenid a threfi maenor Cymreig.
- Cymru, y genedl ddiwydiannol gyntaf — o'r cyfnod cynnar hyd at heddiw.
- Amddiffyn y deyrnas, o'r Rhyfeloedd Napoleanaidd i'r Rhyfel Oer.
- Cymru forwrol.
- Twf Cymru a chenedligrwydd Cymreig yn yr 20fed a'r 21ain ganrif.

Mae'r rhestr hon yn eithaf cynhwysfawr ond nid yw'n hollgynhwysfawr, a gellid ei hehangu yn y dyfodol.

Diagram 1 Dehongli Treftadaeth Cymru Gyfan

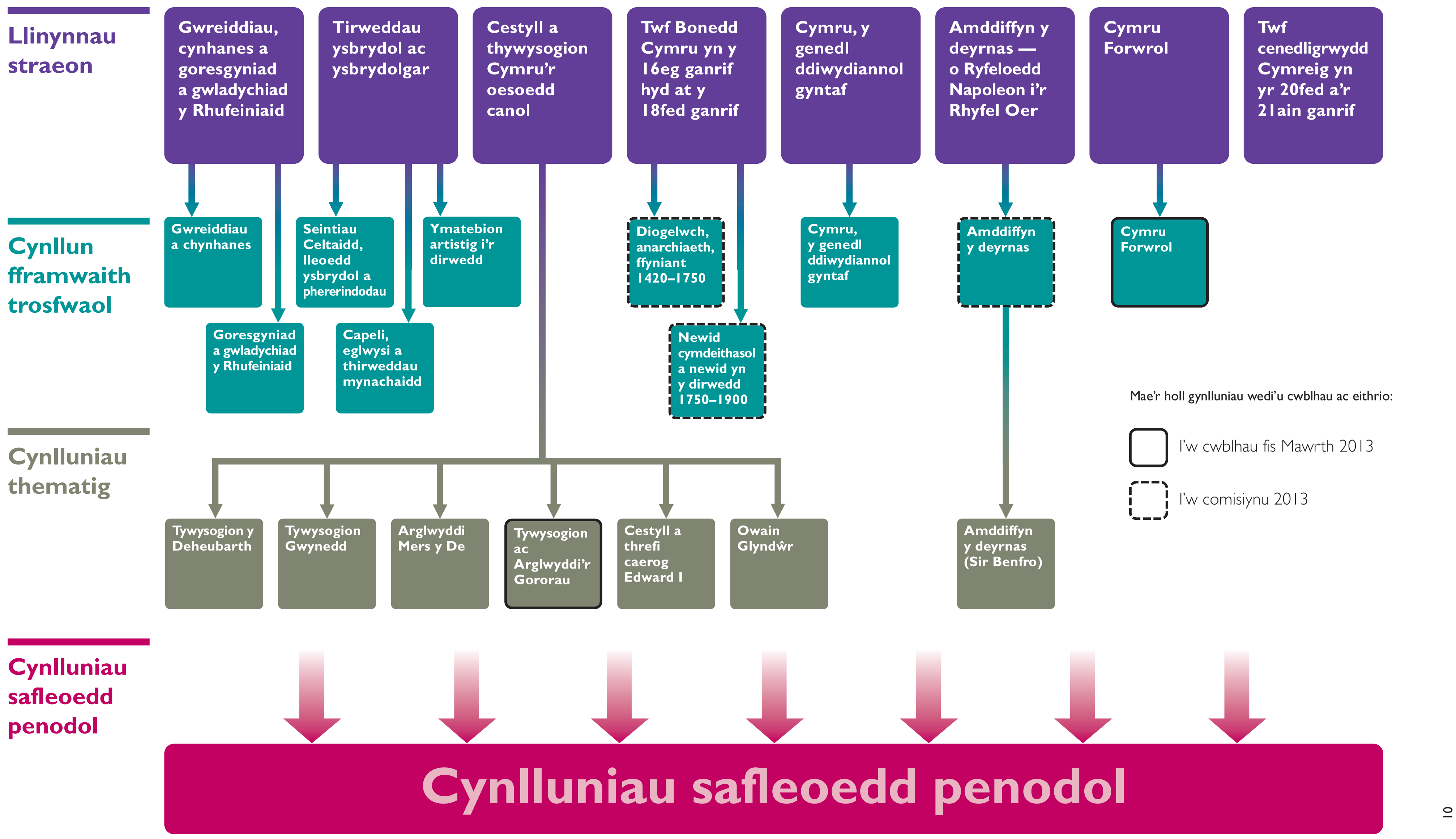

Cynllunio ar gyfer llwyddiant

Un o'r camau pwysig i gyflawni'r uchelgais o ddehongli ar lefel Cymru gyfan yw paratoi cynlluniau dehongli sy'n ymwneud â'r llinynnau straeon a amlinellir uchod.

Mae'r rhaglen i ddatblygu'r cynlluniau hyn yn parhau. Mewn rhai achosion, maent yn mabwysiadu dull fframwaith eang tuag at y llinyn stori (e.e. Cymru — y genedl ddiwydiannol gyntaf), ond mewn achosion eraill, mae'r llinynnau straeon wedi'u rhannu ymhellach i greu cynlluniau dehongli ystyrlon a manwl (e.e. rhannwyd Cestyll a Thywysogion Cymru'r Oesoedd Canol yn bum llinyn o is-straeon).

Mae'r cynlluniau yn atgyfnerthu'r egwyddor o ddefnyddio'r amgylchedd hanesyddol fel y cynfas ar gyfer darlunio straeon pobl o'r gorffennol o bob cefndir a chan gynrychioli safbwyntiau amrywiol.

Nid yw'r cynlluniau yn disodli cynlluniau dehongli'r safleoedd penodol. Yn hytrach, maent yn ceisio sicrhau nad ystyrir safleoedd unigol ar wahân, ond yn hytrach y gallant fod yn rhan o gyd-destun ehangach y llinyn stori trosfwaol. Mae pob cynllun a ddatblygwyd hyd yma ar gael yn: http://cadw.wales.gov.uk/interpretation/interpretationplans/?skip=1&lang=cy

Creu'r cysylltiadau

Yn ogystal â bod yn newydd i'r sector treftadaeth, mae'r dull cydgysylltiedig hwn yn newydd i'n hymwelwyr hefyd. Felly mae'n bwysig creu rhyw fath o ymdeimlad o gynefindra, ffordd o'u helpu i ddeall yn reddfol bod y 'safle hwn yn gysylltiedig â hwnna', ac 'os byddaf yn mynd i'r safle hwnnw, byddaf yn cael ychydig mwy o'r stori' ac ati. I'r perwyl hwn, mae cyfres o eiconau wedi'u datblygu. Gellir eu defnyddio ar ddeunydd dehongli i awgrymu beth yw'r brif stori (neu'r prif straeon) ar safle, a ble y gallai'r ymwelydd fynd nesaf er mwyn 'dilynwch y stori'. Anogir partneriaid prosiectau i lawrlwytho nodiadau canllaw ar sut i ddefnyddio'r eiconau a'r is-bennawd yn 'dilynwch y stori': http://cadw.wales.gov.uk/interpretation/guidancenotes/?skip=1&lang=cy

Cydweithio

Prosiect dehongli cymunedol yng Nghastell Nanhyfer.

Mae Dehongli Cymru gyfan yn cynnwys amrywiaeth eang o bartneriaid. Mae Cadw, fel corff arweiniol, wedi ymgysylltu â rhai cyfranwyr drwy ymgynghoriadau, a bydd rhaglen ddigwyddiadau barhaus yn eu hannog i drafod a chydweithio ymhellach.

Mae Cadw yn parhau i anelu at 'greu rhyngwyneb gydag anghenion a gofynion darparwyr treftadaeth eraill a chyda strategaethau marchnata twristiaeth'.[5] Ymysg y dulliau ar gyfer hyn mae:

- **Grŵp Amgylchedd Hanesyddol y Gweinidog Tai, Adfywio a Threftadaeth — fforwm strategol o sefydliadau sydd â diddordeb yn yr amgylchedd hanesyddol.**
- **Y Grŵp Llywio Twristiaeth Ddiwylliannol — wedi'i gydlynu gan Croeso Cymru ac sy'n cynnwys cyfarwyddwyr a swyddogion o'r prif asiantaethau treftadaeth.**
- **Grŵp Llywio'r Prosiect Twristiaeth Treftadaeth — sy'n cynnwys aelodau o'r sector treftadaeth, y sector twristiaeth a'r trydydd sector sydd â diddordeb mewn twristiaeth treftadaeth.**
- **Trafodaethau gydag adrannau twristiaeth awdurdodau lleol, sefydliadau twristiaeth a phartneriaethau cyrchfannau.**
- **Dehongli Cymru — grŵp o gyrff cenedlaethol a rhanbarthol sy'n ymrwymedig i annog rhagoriaeth mewn dehongli yng Nghymru.**

Mae mabwysiadu dull Cymru gyfan yn broses barhaus (gweler 'Sicrhau'r ffordd ymlaen' isod). Mae Cadw hefyd yn codi proffil y cynllun i Gymru gyfan drwy'r canlynol:

- **Cyflwyniadau mewn digwyddiadau a chynadleddau, yn cynnwys Dehongli Cymru yn ogystal ag erthyglau mewn cylchgronau fel *Etifeddiaeth y Cymry*.**
- **Digwyddiadau a chymorth sy'n annog cyfranogiad**

[5] Cadw; Nodyn briffio Strategaeth Ddehongli Cymru gyfan 2010

Sicrhau'r ffordd ymlaen

Mae Cadw'n ymrwymedig i ddatblygu cynllun dehongli Cymru gyfan ymhellach. 'Hyrwyddo mynediad i'r amgylchedd hanesyddol, a gwerthfawrogiad a mwynhad ohono'[6] yw un o'i bedair blaenoriaeth strategol ar gyfer 2012–16. O fewn y flaenoriaeth honno, caiff 'sicrhau bod safleoedd treftadaeth yn fannau pleserus, perthnasol ac ysgogol i ymweld â nhw' ei amlygu, ynghyd â 'chwblhau'r cynllun dehongli ar gyfer Cymru gyfan i hyrwyddo mynediad deallusol i amgylchedd hanesyddol Cymru yn gyffredinol a safleoedd Cadw yn benodol'. Mae blaenoriaethau ymgysylltu Cadw fel a ganlyn: cydweithredu â phartneriaid i 'gyflwyno darlun deinamig a dilys o dreftadaeth a diwylliant i'r byd' ei nodi hefyd.

Adlewyrchwyd yr ymrwymiad hwn yn y buddsoddiad cyfalaf sylweddol a wnaed eisoes drwy'r Prosiect Twristiaeth Treftadaeth a chyllid her Llywodraeth Cymru. Mae'r cyllid hwn wedi'i gwneud yn bosibl i'r dull gael ei fabwysiadu mewn nifer helaeth o safleoedd, yn cynnwys llawer o henebion eiconig Cymru. Mae hyn yn bwysig o ran creu ymwybyddiaeth yn y sector treftadaeth ac, yn hanfodol, ymysg ymwelwyr.

Wrth i'r prosiect gael ei gyflwyno ac wrth i'r manteision gael eu gwireddu, disgwylir i fwy o bartneriaid a safleoedd gymryd rhan. Cydnabyddir y gallai ymyriad ffisegol mewn rhai safleoedd fod yn rhywbeth ar gyfer y tymor hwy ac yn amodol ar yr adnoddau sydd ar gael. Mewn achosion o'r fath, gall technolegau a chyfryngau newydd gynnig cyfleoedd cyflym i fabwysiadu dull Cymru gyfan o ddehongli. Wrth i ofynion ymwelwyr gynyddu ac wrth i atyniadau i ymwelwyr fynd yn fwy cystadleuol, mae'n bwysig bod dulliau dehongli treftadaeth yn bodloni'r gofynion a'r disgwyliadau hyn. Fodd bynnag, mae hefyd yn bwysig bod dehongliadau yn canolbwyntio ar y stori ac anghenion y safle yn hytrach nag ar unrhyw ddull cyflwyno.

Mae technolegau newydd yn chwarae rhan bwysig yn y broses o gyflwyno dehongliadau dilys, ystyrlon a diddorol. Defnyddiwyd tafluniadau digidol i oleuo lleoedd tân, apps gemau ar ffonau symudol i annog pobl i archwilio muriau'r dref yn henebion Cadw, Trefynwy yw'r prosiect Wikipedia cyntaf yn y byd i ddehongli'r dref gyfan drwy ddefnyddio codau QR ac mae sgriniau cyffwrdd rhyngweithiol yn dod yn fwy cyffredin mewn atyniadau treftadaeth i ymwelwyr ledled Cymru, fel y Deyrnas Gopr yn Amlwch.

Castell Conwy.

[6] Blaenoriaethau Cadw, Mehefin 2011

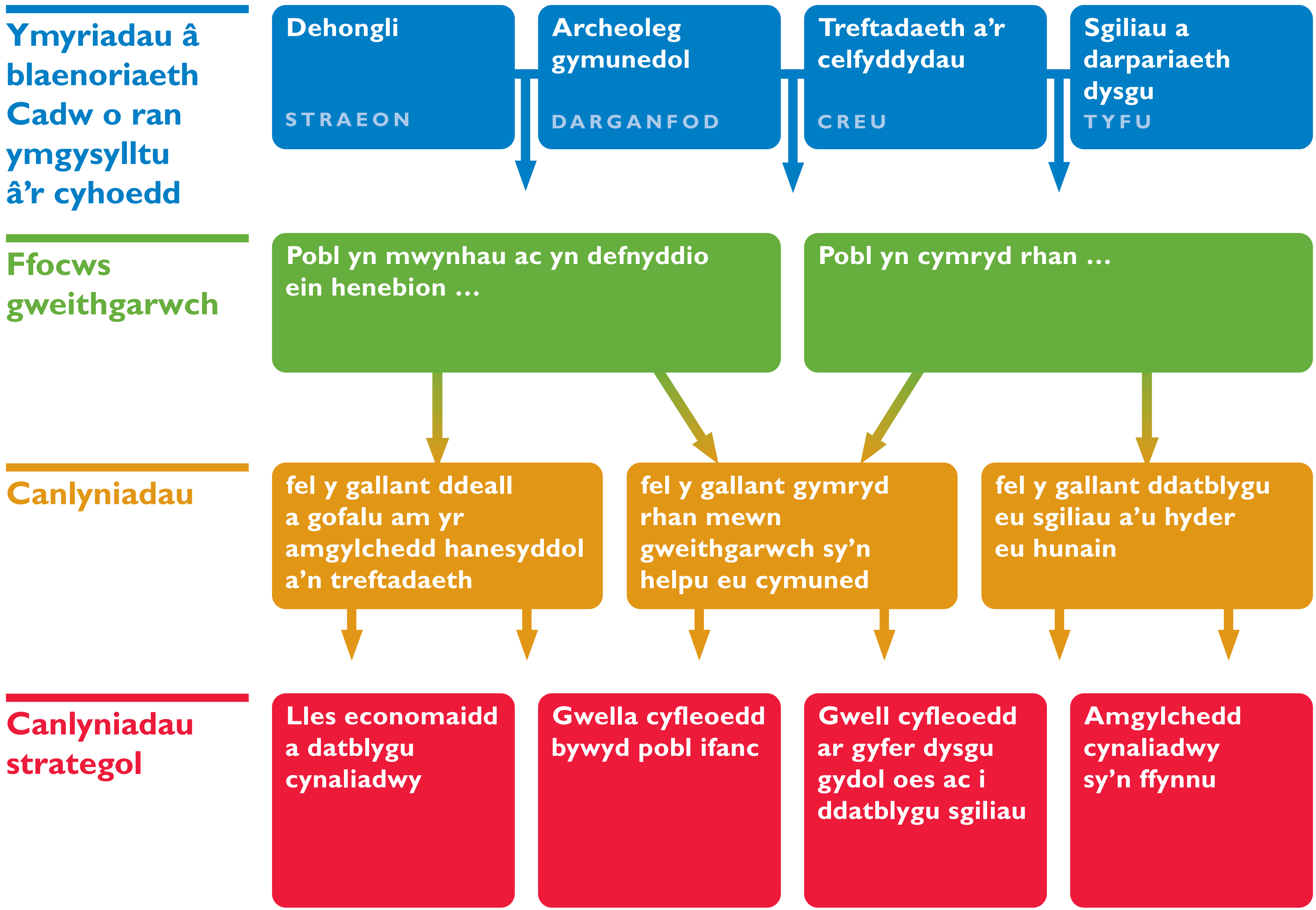
Ymyriadau â blaenoriaeth Cadw o ran ymgysylltu â'r cyhoedd
Dehongli
STRAEON
Archeoleg gymunedol
DARGANFOD
Treftadaeth a'r celfyddydau
CREU
Sgiliau a darpariaeth dysgu
TYFU
Ffocws gweithgarwch
Pobl yn mwynhau ac yn defnyddio ein henebion …
Pobl yn cymryd rhan …
Canlyniadau
fel y gallant ddeall a gofalu am yr amgylchedd hanesyddol a'n treftadaeth
fel y gallant gymryd rhan mewn gweithgarwch sy'n helpu eu cymuned
fel y gallant ddatblygu eu sgiliau a'u hyder eu hunain
Canlyniadau strategol
Lles economaidd a datblygu cynaliadwy
Gwella cyfleoedd bywyd pobl ifanc
Gwell cyfleoedd ar gyfer dysgu gydol oes ac i ddatblygu sgiliau
Amgylchedd cynaliadwy sy'n ffynnu

Sicrhau ei fod yn gweithio — gwerthuso dull Cymru gyfan

Mae llawer o amser ac adnoddau yn cael eu buddsoddi yn y dull hwn. Bydd yn bwysig mesur ei effaith am nifer o resymau:

- I ddangos bod y cysyniad yn gweithio ac os nad ydyw, nodi beth sydd angen ei wneud i sicrhau ei fod yn fwy effeithiol.
- Cyfiawnhau buddsoddiad yn y dyfodol.
- Byddai unrhyw ganlyniadau cadarnhaol yn fodd i ddenu mwy o bartneriaid.
- Gweld a yw'n cael effaith wirioneddol ar ymwelwyr.

Beth sydd angen i ni ei fesur?

Mae angen i ni fesur:

- Nifer y darparwyr treftadaeth sy'n mabwysiadu'r dull

  Dylid cynnal arolygon rheolaidd i weld faint o bartneriaid sydd wedi gweithredu prosiectau dehongli newydd. O'r rheini, pa ganran sydd wedi mabwysiadu dull Cymru gyfan yn cynnwys defnyddio'r geiriau a'r eiconau 'dilynwch y stori' ac is-benawdau cysylltiedig. Mae angen i ddehongliadau a ariennir gan y Prosiect Twristiaeth Treftadaeth fabwysiadu dull Cymru gyfan er mwyn cael y cymorth grant.
- Effeithiolrwydd dull Cymru gyfan o ran profiad ymwelwyr

  Gwneud gwaith ymchwil yn cynnwys — cyfweliadau/holiaduron mewn lleoliadau lle mae dull Cymru gyfan wedi cael ei fabwysiadu i weld a yw'r dehongliadau yn denu cynulleidfaoedd newydd.
- Ymateb a dealltwriaeth ymwelwyr

  Ymchwil i'r hyn y mae ymwelwyr yn 'ei gael' o'n dehongliad. Gellid gwneud hyn ar y cyd â chyrff fel Amgueddfa Cymru a fydd hefyd yn awyddus i gomisiynu ymchwil yn y maes hwn. Byddai hwn yn gyfle i weld a yw pobl yn 'deall' y cysyniad a beth maent 'wedi'i gael' o ganlyniad.

Caiff canlyniadau'r gwerthusiad eu rhannu gyda phartneriaid.

Castell Dinbych.

Illuminata yng Nghastell Caerffili.

Yn olaf

Er mwyn sicrhau bod dull Cymru gyfan yn cael yr effaith fwyaf, mae angen iddo ddenu partneriaid o bob cwr o Gymru o'r sectorau cyhoeddus, preifat a gwirfoddol. Mae'n gweithio ar bob graddfa ac mae yr un mor berthnasol i brosiectau treftadaeth gymunedol ag ydyw i Cadw a'i 128 o safleoedd. Mae'r dull hwn yn dod â darparwyr treftadaeth a thwristiaeth ynghyd, gan ein galluogi i fod yn rhan o gyfanwaith llawer mwy — gan chwarae ein rhan i gyflwyno straeon difyr Cymru mewn ffyrdd creadigol sy'n ysbrydoli.

Rhagor o wybodaeth

Am ragor o wybodaeth cysylltwch â:
Dave Penberthy, Pennaeth Dehongli, Cadw
david.penberthy@wales.gsi.gov.uk

Cadw yw gwasanaeth amgylchedd hanesyddol Llywodraeth Cymru, yn gweithio i sicrhau amgylchedd hanesyddol hygyrch a ddiogelir yn dda i Gymru.
www.cadw.cymru.gov.uk

Cadw is the Welsh Government's historic environment service working for an accessible and well-protected historic environment for Wales.
www.cadw.wales.gov.uk

Cadw

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

© Hawlfraint y Goron 2012.

Sicrhau'r ffordd ymlaen — Cynllun Gweithredu

1. Cynlluniau dehongli sy'n seiliedig ar straeon

- Gwerthusiad o'r cynlluniau dehongli sy'n seiliedig ar straeon a luniwyd hyd yma:
  - *A ydynt yn diwallu anghenion Cadw a'i bartneriaid prosiect?*
  - *Os nad ydynt, ble mae'r methiannau a sut y gellir mynd i'r afael â hwy?*
  - *A ydynt yn effeithio ar foddhad a dealltwriaeth ymwelwyr?*
- Safoni fformat y cynlluniau, i sicrhau eu bod yn haws eu deall a'u dilyn.
- Comisiynu cynlluniau dehongli pellach i lenwi bylchau a nodwyd yn stori Cymru gyfan.
- Sefydlu grŵp adolygu yn cynnwys cyrff gydag arbenigedd mewn dehongli/sy'n ymwneud â dehongli.

2. Gweithredu'r cynlluniau

- Arwain drwy esiampl mewn safleoedd Cadw a safleoedd eraill a ariennir gan y Prosiect Twristiaeth Treftadaeth.
- Datblygu cynllun gwobrwyo i ddangos defnydd ymarferol o ddull Cymru gyfan.
- Cynnig cymhelliannau a allai gynnwys:
  - *cynllun grant penodol (yn ogystal â'r Prosiect Twristiaeth Treftadaeth ac sydd ar gael ledled Cymru);*
  - *hyfforddiant dehongli (mewn partneriaeth â Dehongli Cymru);*
  - *gwasanaeth cynghori ar gyfer cyrff nad oes ganddynt arbenigwyr dehongli*

3. Adeiladu ymwybyddiaeth o ddull Cymru gyfan

- Recriwtio/ymgysylltu â hyrwyddwyr dehongli treftadaeth ledled Cymru a all hyrwyddo dull Cymru gyfan.
- Ymgysylltu ymhellach â darpar bartneriaid i hyrwyddo'r buddiannau a geir drwy gymryd rhan.
- Dylanwadu ar wneuthurwyr penderfyniadau yn y sector cyhoeddus/trydydd sector a fydd yn hyrwyddo'r dull o fewn eu sefydliadau.
- Siarad â chyllidwyr treftadaeth eraill, e.e. Cronfa Dreftadaeth y Loteri parthed cyfeirio ymgeiswyr at y dull.
- Creu dolenni o wefannau fel 'Dehongli Cymru' a'r 'Gymdeithas Dehongli Treftadaeth'.
- Cynnal rhaglen cysylltiadau cyhoeddus i ddathlu cyflawniadau dehongli.

4. Mesur llwyddiant

- Monitro:
  - *nifer y prosiectau a gwblhawyd*
  - *nifer y prosiectau sydd wrthi'n cael eu gweithredu*
  - *nifer y sefydliadau partner sy'n mabwysiadu'r dull*
  - *nifer yr ymwelwyr mewn safleoedd*
- Cynnal gwerthusiad ffurfiol o ddehongliadau mewn safleoedd sydd wedi mabwysiadu'r dull i weld a yw'n gwneud gwahaniaeth cadarnhaol i'n hymwelwyr.

5. Arwain drwy esiampl

- Gweithredu'r camau a nodwyd ym Mhrif Gynllun Gweithredu Strategaeth Amgylchedd Hanesyddol Cymru.
- Parhau i gyflwyno dehongliadau o safon yn y 128 o henebion sydd yn nwylo Cadw sy'n mabwysiadu dull Cymru gyfan.
- Archwilio rôl 'canolfan' arfaethedig Amgueddfa Cymru yn Amgueddfa Werin Cymru fel enghraifft o ddull Cymru gyfan.